

שיעור רביעי (3 שיעורים)

מטרות היחידה:

הבנת הקושי שיש לאדם לאהוב את הזולת כשם שהוא אוהב את עצמו.

עמידה על הקשר בין אהבת הרע לאמונה

הכרת אופן קיום המצווה

הכרה בצורך בלימוד "אהבת הבריות"

הבנת הצורך בהכרת טובה

מהלך היחידה: (בסוגריים-תשובות התלמידים)

משימת הכנה: גזרי מהעיתון כתבות/תמונות /מודעות/קריקטורות העוסקות בערך האהבה/הבעת אהבה/ העדר אהבה וכו'.

צרי קולאז' המבטא את יחסך לתכנים ולמסרים העולים מגזרי העיתון.

התוצרים יתלו בכיתה. התלמידות תתרשמה מן התוצרים.

אייל הפפואיס ופשות אל בק מהאלק העליונה אל הקולאז' (תחושה טובה לחפש על אהבה, קשה

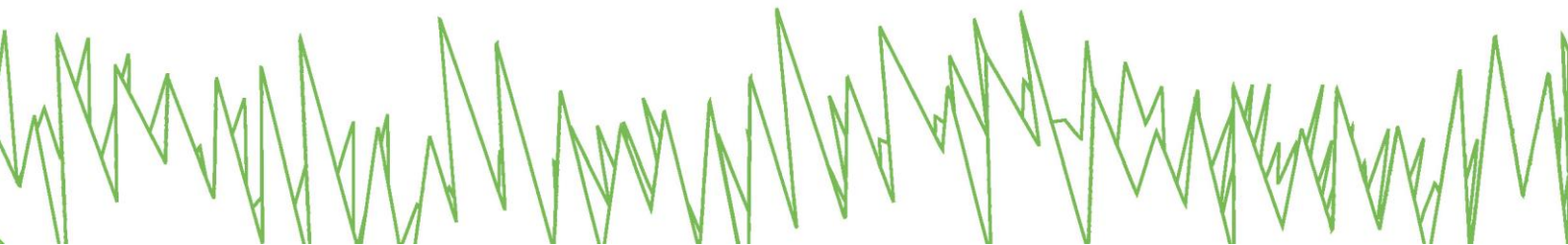
למצוא התייחסויות לאהבה, יש הרבה שנאה בעולם, הערכה כלפי מה שיש לי בחיי, כלפי האנשים שסביבי וכלפי האנשים שאוהבים אותי, לאן הגענו?

היחס לאחר ברגשותי

פתיחה:

האם התבוננת פעם מסביב וראית כמה אנשים חיים סביבך? כמה פרצופים שמעולם לא הקדשת להם דקה נוספת של מחשבה טובים את חיך ועולמך? – אנשים שקופים!

עד עכשיו דנו באריכות בחברות ובגבולותיה. אך רוב בני האדם הסובבים אותנו אינם חברינו הקרובים. ההכרות עמם דלה והזיקה הנפשית אליהם אינה תמיד מובנת מאליה. האם אנו חייבים משהו לזר שלידינו? האם אנו מרגישים משהו כלפיו? האם אנו בכלל רוצים...

ביחידה זו נדון במספר מצוות העוסקות ביחסנו אל הזר - האחר, שאיננו חברנו. ננסה לחדד את הבנתנו בעזרת דילמות העולות בעת יישום המצוות במציאות שאינה "שחור או לבן".

עבודה בחברותות

שתפו את החברותא שלכן במשה שעיתן מהלך הפגוש האחרון למען משהו אחר.

מה טרם לכן לעשות את המשה?

כיצד הרשטתן לפני עשיית המשה/תוקב כדי עשיית המשה/לאחר שעיתן את המשה?

כיצד תפליש האדם שלא ענו עשיתן את המשה?

איזה משה הייתן רוצות שמישהו אחר יעשה למענכן?

מה לעצתכן יטרוס לו לעשות את המשה?

כיצד תפלישו לפני עשיית המשה/תוקב כדי עשיית המשה/לאחר שהמשה ייעשה למענכן?

כיצד לעצתכן יפליש עושה המשה לאחר עשייתו?

האם היה הכדאי בין המשה שאת רוצה שיעשו עבורך לבין המשה שעשית למען מישהו אחר?

האם ניתן לציוות על אהבה? (הקשר שבין הציווי לאהבת הבורא).

לפנייך קדם מתוק פסוק.

ויקרא י"ט, יח

"ואהבת לרעך כמוך אָנִי ה'"

1. מה לעצתך הקשר בין שני חלקי הקטע? (אם יש אהבה בין בני אדם הדבר מקרב את השכינה, תאהב את רעך

כמו שאתה אוהב את ה')

2. מי הוא לעצתך הפעם אותו נציבוינו לאהבה? (כל אדם, אדם מישראל)

3. האם לעצתך יכול אדם לאהוב את הציולת כפי שהוא אוהב עצמו?

4. האם לדעתך יש אסיים את קבוצת האנשים אליה תחול האהבה?

5. כיצד ניתן לדעתך ליישם את ציווי התורה?

(לעשות למען החבר מה שאני יודע שיעשה לו טוב)

שבת לא ע"א

שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי,

אמר לו: גיירני ע"מ שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת.

דחפו באמת הבנין שבידו.

בא לפני הלל - גייריה, אמר לו: "דעלך סני לחברך לא תעביד" זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושה הוא זיל גמור.

1. עס לישתו של מי משי התנאים את מציבה? נאמי!

2. במה משלימים דברי הלל את ציווי התורה: "ואהבת לרעך כמוך"? (ללמוד להכיר את האחר ומתוך כך

לדעת איך הוא היה רוצה שינהגו עימו ולא רק מה שנוא עליו. אהבת הרע היא מעלה גבוהה יותר מלא לעשות את מה ששנוא עליו.)

3. מצאם פואה הלל במצווה זו את עיקרה של התורה. ודפי אינה כוללת התייחסות למצוות שבין

אדם לאדם?

(תורה תמימה: משום דפשיטות קשה העניין לצוות על אדם שיאהב את חברו כמו שאוהב את עצמו, מפני שזה דבר הנמנע בטבע... ולכן דריש שהאהבה הזאת פירושו העדר השנאה היינו שלא יעשה נגד רצונו, ואם לאדם כן מכל שכן לקב"ה, וזו היא גם כן כוונת הלל הזקן".

אני ה'זו הכרה בקיומה של ההשגחה ולכן יש כאן התייחסות גם למצוות שבין אדם למקום, בבסיס קיום המצוה עומדת ההכרה שהאדם הוא יציר כפיו של ה' ונברא בצלם אלוקים והכרה זו היא הכרה במציאות ה'.

4. חבפי זו שיח בין הלל, הבא להתאיים לבין הלל וזו שיח נוסף בינו לבין שמאי. היעלפי

במקורות הבאים כדי לבסס את טענותי.

"ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא י"ח) ר' עקיבא אומר: זה כלל גדול בתורה.

בן עזאי אומר: "זה ספר תולדות אדם" (בראשית ה') זה כלל גדול ממנו.

קרבן העדה שם

"זה ספר תולדות אדם" - שכל בני אדם באים מאב אחד, הוא כלל גדול מ"ואהבת לרעך כמוך", דלא קאי אלא על "רעך". ויש מפרשים אסיפא דקרא דכתיב "בדמות אלהים עשה אותו" וראוי שיזהר בכבוד אדם חברו.

1. אל פי איכו דעה קשה יותר יישוב המצוות. לזאת? הציטא!

2. לישתו של מי מהתנאים המופיעים בתלמוד הירושלמי במסכת נזירים תואמת את לישתו של הלל ואי את לישתו של שמאי? (הלל-בן עזאי, שמאי-רבי עקיבא)

סמני בצבירי הפאמ"ס את הביטוי המעשי של הציטוי "ואהבת לרעך כמוך".

רמב"ם הלכות דעות פ"ו

ד מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו, שנאמר "ואהבת לרעך כמוך" ([ויקרא יט, יח](#)). לפיכך צריך שיספר בשבחו ולחוס על ממונו, כמו שהוא חס על ממון עצמו ורוצה בכבוד עצמו; והמתכבד בקלון חברו, אין לו חלק לעולם הבא.

ה אהבת הגר שבא ונכנס תחת כנפי השכינה, שתי מצוות עשה: אחת מפני שהוא בכלל ריעים, ואחת מפני שהוא גר והתורה אמרה "ואהבתם את הגר" ([דברים י, יט](#)). ציווה על אהבת הגר כמו שציווה על אהבת שמו, שנאמר "ואהבת את ה' אלוהיך" ([דברים ו, ה](#); [דברים יא, א](#)); הקדוש ברוך הוא עצמו אוהב גרים, שנאמר "ואוהב גר" ([דברים י, יח](#)).

ו כל השונא אחד מישראל בליבו - עובר בלא תעשה, שנאמר "לא תשנא את אחיך, בלבבך" ([ויקרא יט, יז](#)); ואין לוקין על לאו זה, לפי שאין בו מעשה. ולא הזהירה תורה, אלא על שנאה שבלב; אבל המכה את חברו, והמחרף את חברו - אף על פי שאינו רשאי, אינו עובר משום "לא תשנא".

ז כשיחטא איש לאיש - לא ישטמו וישתוק, כמו שנאמר ברשעים "ולא דיבר אבשלום עם אמנון, למרע ועד טוב, כי שנא אבשלום את אמנון" ([שמואל ב יג, כב](#)); אלא מצוה עליו להודיעו ולומר לו, למה עשית לי כך וכך ולמה חטאת לי בדבר פלוני: שנאמר "הוכח תוכיח את עמיתך, ולא תישא עליו חטא" ([ויקרא יט, יז](#)). ואם חזר וביקש ממנו למחול לו, צריך שימחול; ולא יהא המוחל אכזרי, שנאמר "ויתפלל אברהם אל האלוהים" ([בראשית כ, יז](#)).

ח הרואה את חברו שחטא, או שהוא הולך בדרך לא טובה - מצוה להחזירו למוטב, ולהודיעו שהוא חוטא על עצמו במעשיו הרעים: שנאמר "הוכח תוכיח את עמיתך" ([ויקרא יט, יז](#)).

ה. כיצד האה ליצי אהבה זו? (א. אופי טוב, "זורמים", מציעים תמיכה ועזרה בשעת צורך, מפגינים יחס, כבוד ואכפתיות, מקשיבים בעת הצורך, בעלי חוש הומור, נעים להיות בחברתם, נותנים הרגשה טובה. ב. קשה להביא לבטא את האהבה, אני מביעה הערכה והכרת תודה)

3. האם ניתן ללמוד אהבה כל אחד? מה יעזור לך ביישום דברי הרב קוק ש"אהבת הבריות צריכה שיפול מראה"? (ללמוד להכיר את האחר ומתוך כך לדעת איך הוא היה רוצה שינהגו עימו, למצוא נקודה טובה בכל אחד, להכיר טובה ולהעריך כל דבר שהזולת עושה למעני)

4. האיך שטחיות יש אהבה? כפי אהבים אהבת אמת? (אהבה בגלל חיצוניות, מעמד, כסף וכו'. בקטע זה אנו רואים את חשיבות האהבה. ומבלי שנוכל לראות וללמוד את אופיו של כל אדם ואופיה של כל אומה בכללותה, לא נוכל אנו להגיע למדרגתנו. משמע, שיש לנו מה ללמוד מאנשים אחרים ומרמתם.)

5. מצא הרב קוק מסת"ס מן הדור הכולל שכל "שהוא חולץ אשכול ישראל" הוא מבורך וטמא?

האם קיים פער בין האידיאל כפי שהוא מוצג במקורות שנלמדו לבין המציאות היומ-יומית כפי שהיא מוצגת בקולאז' שצירפת? כיצד ניתן לשפר עליו?

1. היצברי בסיום שבלת מאמר מה חשתי מה היתה תלונתך?

מעט הרס האנשים שזכרתי חסדים קטנים ואצילים שאלו עמק והם מכירי אהבה

אמיתיים. מהיכן נובע הקושי, לעצתך, להיות מכירי אהבה?

2. אילו תובנות נדרשות מאדם כדי שיוכל להיות מכיר אהבה?

3. אמה עשויה אפרוס הכרת אהבה? (נתינה)

4. אמי עלייך אהבי אהבה?

5. כיצד את מביעה את הכרת האהבה?

6. לאמי ואל מה יש להכיר טובה אל פי כל אחד מהמקורות הבאים?

7. כיצד ניתן לעורר אנשים להכיר טובה לקב"ה? (להפגיש אותם עם מציאות שבה לא ברור מאליו שיש הכל, ללמוד להכיר טובה לכל אחד, לתת דוגמא אישית, לגמול על כל מעשה שמחייב הכרת טובה)

חובת הלבבות שער הבחינה פ"א

התחייבו אנשי החכמה והמדע לעורר את זה שאינו יודע את נועם ה' שיבחין בו, ולהורות לבני אדם לדעת טובו... שהרי כמה טובות מנע האדם מעצמו וקיפח שמחתו בהם מתוך חסרון ידיעה (שלא ידע) בהם, ומתוך שנעלם ממנו חסדיהם. ואם מרגישים בעלי הטובה בצד החסד שיש בה, ומתגלה להם את מה שנכסה מהם, גדל שבחם ומתרבה חיבתם למטיב להם.

דברים כ"ו, א' - ג

"והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' א-להיך נתן לך נחלה ... ולקחתה מראשית כל פרי האדמה ... ובאת אל הכהן ... ואמרת אליו הגדתי היום לה' א-להיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו".

ספרי - "ואמרת אליו" - שאינך כפוי טובה (מובא ברש"י על המקום).

1. דמייני את עצמך יורשת לשדה ופולשת את הביכורים של הפירות שלך אליהם עבדת קשה כל כך. מה את מרגישה?

2. ערכי לעצמך רשימה של אנשים שאת צריכה להודות להם על שהיטיבו איתך. בחרי מספר אנשים ואמרי להם תודה. למה עז היוס לא אמרת לאנשים אלו תודה? כיצד הפלשת? כיצד הטיבו הם?

3. אל אלו דברים את צריכה להודות לקב"ה? כתבי את "מקרא הביכורים" שלך.

בראשית פרק ג

(יב) ויאמר האדם האשה אשר נתתה עמדי הוא נתנה לי מן העץ ואכל:

רמב"ן בראשית פרק ג פסוק יב

(יב) וטעם האשה אשר נתת עמדי - כלומר, האשה אשר אתה בכבודך נתת אותה לי לעזר, היא נתנה לי מן העץ, והייתי חושב שכל אשר תאמר אלי יהיה לי לעזר ולהועיל. וזהו מה שאמר בענשו "כי שמעת לקול אשתך", שלא היית ראויה לעבור על מצותי בעבור עצתה. ורבותינו (במסכת ע"ז ה' א') קורין אותו כפוי טובה. ירצו לפרש שענה אותו אתה גרמת לי המכשול הזה, שנתת לי אשה לעזר והיא יעצתני להרשיע.

תורה תמימה בראשית פרק ג פסוק יב

(יב) האשה אשר נתתה - ת"ר: אדם הראשון כפוי טובה היה, שנאמר "האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל" [ע"ז ה' ב'].

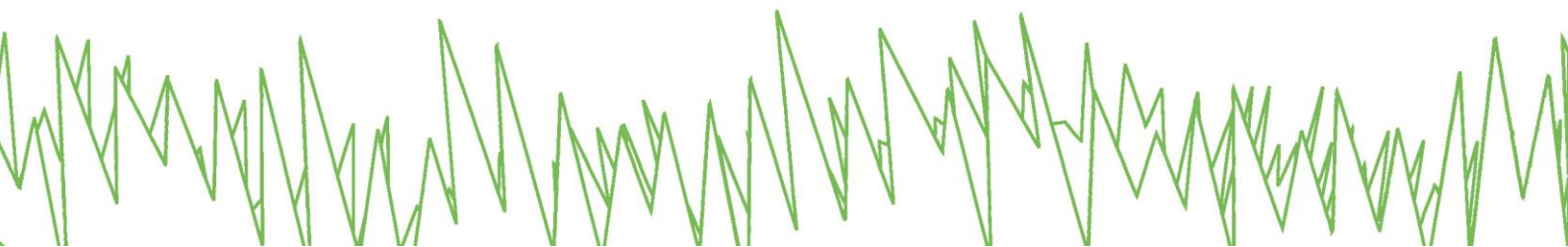
תורה תמימה הערות בראשית פרק ג הערה ז

פירש"י לשון גנאי הוא שתולה הקלקלה במתנתו של מקום והוא עשאה לו לעזר, עכ"ל, ובפירוש הלשון כפוי טובה פירש"י שאין מכיר להחזיק טובה לבעלים, ותוס' פרשו מי שאין רוצה להחזיק טובה בדבר, עכ"ל. ופשטות הענין מורה כפי' התוס', דלפירש"י קשה, דאחרי שחסר לו הרגש ההכרה א"כ מאי שייך כפוי טובה, שפירוש המלה כפוי הוא מענין כסוי [כמו כופה עליו כלי, פסח' ח' ב'] וכשאין מרגישים ומכירים מאי כסוי שייך, וגם מענין זה דאדה"ר מבואר כפי' התוס' שכפויי טובה באמת מכירים בהטובה רק אינם רוצים להודות, שהרי בודאי לא שייך שלא הכיר אדם בטובתו זו, שהרי מפורש אמרו (יבמות ס"ג א') שלא נתקררה דעתו עד שנבראה חוה, וכן אמר הוא בעצמו עצם מעצמי, ואליהו אמר לר' יוסי שהאשה מאירה עיניו של אדם ומעמידו על רגליו (יבמות שם, וע' לעיל ב' י"ח), וכן מהרא"י השניה שהביאו בגמרא שישראל היו כפויי טובה ממה שאמרו ונפשנו קצה בלחם הקלקל, ובודאי היו מרגישים ומכירים בטובת המן שבא להם בנחת ובנקל, והיו טועמין ממנו טעם כל מיני מאכלים כנודע באגדות (ע' לפנינו בפ' בהעלתך), אלא שלא רצו להודות.

לא את אדם הראשון איך היית מליבה?

נסיאנא מה אדם לא היה "כפוי טובה" וכיצד את יכולה להתקבץ על תלמוד כפוי

נסיאנא על טובות שיש לא רצית להכיר בהם ולהודות?

מקורות עזר למורה להובלת הדיון:

*הפעלות בנושא: אני והזולת:

<http://www.snunit.k12.il/sachlav/noar/main/upload/docs/etlehov4.doc>

*"ואהבת לרעך כמוך"

רשב"ם: רעך הוא, אם טוב הוא, אבל לא אם הוא רשע".

רמב"ן: וטעם ואהבת לרעך כמוך, הפלגה, כי לא יקבל לב האדם את חברו כאהבתו את נפשו, ועוד שכבר בא רבי עקיבא (ב"מ ס"ס, ע"א) ולמד חייך קודמין לחיי חברך".

*ויקיפדיה: ואהבת לרעך כמוך: פרשני המקרא כמו האבן עזרא והספורנו עמדו על הלמד היתרה הקיימת בפסוק "לרעך" ולא "את רעך", ופירשו שהציווי הוא לא לאהוב את רעך כמו שאתה אוהב את עצמך כי הדבר איננו אפשרי, אלא לאהוב לעשות טוב לרעך, כמו שהאדם רוצה שרעו יעשה טוב לו. הפרשן אור החיים מסביר את ההקשר בין המצווה לאני ה' בקשר אורגני ואינטגרלי בין ישראל לה' - כי "באמצעות יחוד הלבבות מתייחד שמו יתברך, להיות שכל ישראל הם ענפי שם הוי"ה ברוך הוא, דכתיב 'כי חלק ה' עמו' (דברים לב ט)".

*המאמר "ואהבת לרעך כמוך". את המאמר ניתן לקרוא באתר כיפה בכתובת:

<http://www.kipa.co.il/Jew/show.asp?id=643>

*מאמרו של הרב דוד דב לבנון: "ואהבת לרעך כמוך - כלל גדול בתורה". את המאמר ניתן לקרוא באתר ישיבת בית אל בכתובת:

<http://www.yeshiva.org.il/midrash/Shiur.asp?id=1402>

